

JAK ZAVÉST DRUŽINOVÝ SYSTEM

Zavedení družinového systému je běh na dlouhou trať, ale mnohonásobně se v budoucnu vyplatí. Zakládáte nový oddíl, nebo všechny družiny u vás vedou dospělí, “protože se to u nás vždycky tak dělalo”? nebo protože “vedoucí oddílu považuje za nutné členům a členkám, kteří do oddílu přišli nejprve ukázat skauting, což samozřejmě mohou jen dospělí, kteří už se skautingem nějaké zkušenosti mají?” Přesně tak to měli v oddíle Corleonis v Lysicích. Přečti si příběh založení družinového systému, inspiruj se fungujícími postupy a aktivitami. Chceš zavést družinový systém jako oni? Využij check-list. Není ti něco z checklistu jasné, nevíš, jak to konkrétně udělat? Čti dále, příběh oddílu Corleonis ti to objasní.

SKAUT

CHECKLIST

- Zúčastněte se s ostatními vedoucími workshopu o družinovém systému.
- Zvolte “tahouna” družinového systému u vás v oddíle.
- Připravte a realizujte na schůzkách co nejvíce teambuildingových aktivit. Sledujte, jak kdo spolu spolupracuje a kdo by mohl být s kým v družině.
- Na táboře rozdělte spaní po budoucích družinách.
- Připravte a realizujte teambuildingové aktivity po budoucích družinách.
- Představte, co je to družina a nechte budoucí družinu vymyslet, jakou by chtěli být družinou (včetně toho, jaké družinové funkce by chtěli).
- Nechte družinu zvolit si rádce/rádkyni.
- Zvolené rádce a rádkyně (podráce a podrádkyně) slavnostně jmenujte.
- Zaveďte družinové chvílky, družinové služby, družinový puťák...
- Zaveďte společné hodnocení dne s rádci a rádkyněmi.
- Každá družina si vybere svého patrona/patronku.
- Společný výlet vedení a rádců a rádkyň (oddílové rady).
- Nastavte si pravidelná setkávání oddílové rady.
- Vysvětlete rodičům, v čem spočívá družinový systém.

JAK ZAČÍT

aneb Příklad zavedení družinového systému v koedukovaném oddíle Corleonis - Lysice

POPIS ODDÍLU

Fungování oddílu před zavedením družinového systému:

- Oddíl měl 2 skautské družiny - chlapeckou (12 členů) a dívčí (6 členek) a šestku vlčat a šestku světlušek.
- Všechny družiny vedli vedoucí, kteří byli věkově vzdálení od členů - věkově 16, 17 a starší. Bylo to nejen z důvodu jakési tradice (“protože se to u nás vždycky tak dělalo”), ale také proto, že oddíl vznikl teprve v roce 2019, a tedy v roce 2021, v době, kdy byl založen družinový systém, fungoval teprve 3. rokem. Proto vůdce oddílu považoval za nutné členům a členkám, kteří do oddílu přišli až ve skautském věku, nejprve “ukázat skauting”, což samozřejmě mohou jen vedoucí, kteří už se skautingem nějaké zkušenosti mají.
- Družiny jezdily na samostatné výpravy, které pro ně chystali jejich vedoucí.
- Tábor byl společný pro kluky a holky, na přípravě se podílelo jen vedení oddílu. Na samotném táboře byli holky a kluci pouze “konzumenti programu”. Na táborových činnostech jako je vaření, zpracování dřeva, pumpování na sprchu a další se podíleli v plné míře.

PŘED TÁBOREM

Jak jsme začínali?

Společně s vedoucím oddílu jsme se zúčastnili workshopu [Posilme družinový systém](#), ze kterého jsme byli nadšení. Myšlenka původního družinového systému nám začala dávat velký smysl, vše najednou do sebe zapadalo. Proto jsme se rozhodli, že se pokusíme družinový systém zavést v plné míře i v našem oddíle Corleonis. Co jsme pro to udělali?

• Objednání workshopu Posilme družinový systém

Protože bylo nutné, aby se s myšlenkou družinového systému seznámila i oddílová rada, uspořádali jsme workshop Posilme družinový systém přímo pro naše vedení. Tím, že workshop vedla lektorka, která měla s družinovým systémem zkušenosti, dokázala dobře předat nejen myšlenky, ale i konkrétní zkušenosti a praktické návody, jak na to.

Workshop beru jako základní kámen pro všechny ty, které zajímá družinový systém a chtějí přemýšlet o tom, jak udělat jejich oddíl ještě lepším.

Velmi doporučuji:

- Seznámit radu předem s tím, o čem workshop zhruba bude.
- Pokud nejsou v oddíle s družinovým systémem zkušenosti, je nutno počítat s tím, že to pro vedení bude velká novinka. Proto je potřeba se s lektorem dopředu domluvit, popsat situaci u vás v oddíle a klidně klást větší důraz na pochopení družinového systému.

• Komunikace s vedením

Po workshopu jsme se sešli a společně si ujasnili, jestli jsme vše pochopili stejně, případně si určité věci dovysvětlili. Následně jsme diskutovali o tom, že pokud bychom družinový systém chtěli zavést i v našem oddíle, zda jsme k tomu všichni nakloněni. Pokud se naskytly zádrhele, otázky – např. co s tím, když je družina příliš velká, jak to družiny přijmou, zvládnou vést program samotní apod., diskutovali jsme o tom a snažili se společně najít řešení.

Důležité bylo stanovit konkrétního člověka, který bude mít zavedení Družinového systému v oddíle na starosti, který bude celý „projekt táhnout.“

Tahoun/ka družinového systému

- U nás jsem se tímto tahounem stala já společně s vedoucím oddílu.
- Neznamená to, že jsme nutně dělali všechno sami, ale primárně šlo o to, abychom tohle téma promýšleli a přinášeli na rady.
- Ideální je, když vymyslí aktivity, kterými se DS podpoří.
- S ostatními pravidelně diskutovat nápady a plány.

• Před táborem

Domluvili jsme se, že ještě před táborem zkusíme na družinovky zařadit co největší množství teambuildingových aktivit, při kterých budou současní rádci (tzn. dospělí) sledovat, jak se jednotliví členové a členky chovají. Po aktivitách následovala krátká zpětná vazba, ale to, že se bude jednat o nějaký družinový systém, jsme pořád před členy nezmiňovali.

Jaké teambuildingové aktivity jsme dělali?

- Dvoudenní putovní výprava pod stan, na které si členové a členky mezi sebou rozdělili jídelníček, nákup, vaření, cíl cesty a trasu, částečně program.
- Různé další teambuildingové hry.

Co jsme při nich sledovali?

- Jakou týmovou roli mají jednotliví členové, případně zda se v rámci různých aktivit proměňují, nebo zda jsou stejné.
- Kdo tvoří společně skupinky? Podle toho pak lze rozdělit družinu, kde je hodně lidí, do dvou družin.

TÁBOR

Rozhodli jsme se, že celý družinový systém rozjedeme na táboře. Bylo to především z toho důvodu, že tábor je skvělou příležitostí, kdy se mohou družiny ještě více sblížit a pak rovnou nový skautský rok začít v nových družinách a s družinovým systémem.

Programy na družinový systém jsme na táboře zařadili hned do prvních 3 dní kvůli tomu, aby co nejvíce času na táboře mohla družina fungovat společně a zvykat si na sebe.

Naším cílem bylo:

- Vysvětlit a zvědomit skautům a skautkám podstatu družinového systému tak, aby ji vzali za svou.
- Z dívčí družiny udělat samostatně fungující družinu, kde si členky vyberou svoji rádkyni a podrádkyni ze svého středu.
- Chlapeckou družinu rozdělit na dvě družiny, ve kterých si členové vyberou svého rádce a podrádce ze svého středu.

• **Spaní v tee-pee po budoucích družinách**

Protože táboříme v tee-pee, bylo snadné družiny sblížit už od začátku. Skautky spaly v jednom týpku, kluky jsme rozdělili podle toho, jak bychom rádi, aby byli v budoucích družinách. Podle čeho byli rozděleni? Rozhodnutí udělali jejich rádcí (tzn. dospělí), kteří je od začátku vedli a dle pozorování je rozdělili do potencionálních družin. O tom, že by měli být takto rozděleni i nadále nevěděli.

• **Teambuildingové aktivity**

V průběhu prvních dní jsme zařadili co nejvíce teambuildingových aktivit, abychom mohli opět sledovat, jak se jednotlivé družiny spolu chovají. Konkrétně jsme vyzkoušeli:

Pavoučí síť – nechat družinu uplést pavoučí síť, a pak tím musí druhá družina prolézt tak, aby jedním očkem prolezl vždy jeden člen družiny.

Jak to fungovalo? Zdálo se trochu jako náročnější úkol, chvíli trvalo, než se družiny domluvily, jak budou fungovat.

Přes řeku – družina se musí dostat přes řeku suchou nohou jakýmkoli způsobem.

Dream team – [aktivita z Chystám program](#)

Jak to fungovalo? Každý vedoucí si vzal na starosti jednu aktivitu a jednotlivé družiny je postupně obcházely a „plnily daná stanoviště“. Vedoucí družiny pozorovali a následně při večerní poradě jsme si sdíleli své poznatky. Družiny aktivity opravdu velmi bavily!

• **Povídací programy, tzv. témátka**

Kromě teambuildingových aktivit jsme zařadili i povídací programy.

Co pro mě znamená skauting?

Do lesa jsme rozvěsili cedulky, kde byly napsány výroky slavným lidí, kteří popisovali, co pro ně znamená skauting. Skauti postupně procházeli jednotlivé cedulky, když měli přečteno, vrátili se na předem domluvené místo k ohništi.

Doporučení – napsat k obrázkům, o koho se jedná. Mladší generace už lidi, ke kterým se tyhle výroky daly najít, nezná.

Když všichni přišli, začali jsme diskuzi, při které jsme pokládali následující otázky:

- Co vás na kartičkách zaujalo?
- Jak podle vás okolí vnímá skauty? Co je napadne jako první, když se řekne skaut? Jak nás asi vidí?
- Jak by měl podle vás vypadat skaut?
- Co pro vás skauting znamená?
- Jsou všichni skauti stejní?
- Co máme všichni, co tady sedíme, společného?

JDEME PŘÍMO NA DRUŽINOVÝ SYSTÉM!

Po těchto programech jsme začali s programy, kde už se konkrétně mluvilo o družinovém systému.

Jaká by měla být ideální družina?

Jednalo se o aktivitu po družinách.

Úkol: Jak podle vás vypadá ideální družina? Jaká má být? Kdo ji má vést? Jsou nějaké družinové funkce? Jakou by měla mít náplň?

Družiny se rozešly na klidné místo a společně sepsaly, jak si ideální družinu představují. Následně prezentovaly své návrhy před ostatními.

Poté přišla na řadu část, kdy my, jakožto vedoucí, jsme vysvětlili podstatu družinového systému, řekli, jak taková správná družina vypadá, případně jsme využili i text na s. 19 z metodiky [Družinový systém](#).

- Na začátku jsme vysvětlili, co to družinové funkce jsou a k čemu jsou potřeba.
- Všechno nemusí mít na starosti rádce/rádkyně, podrádce/podrádkyně, rovnoměrně se zapojí všichni členové družiny.
- Role rádce a podrádce – rádce má za družinu odpovědnost, ale neznamená to, že musí nutně celý program vymýšlet sám.

Po tomto krátkém intru jsme na stromy rozvěsili různé družinové funkce (1 papír = 1 funkce). Vytipovali jsme takové funkce, které jsou u nás v oddíle reálné a nechali jsme zároveň volné papíry, aby mohli skauti a skautky dopisovat další funkce.

Jaké funkce jsme napsali?

- Rádce/Rádkyně
- Podrádce/Podrádkyně
- Fotograf/Fotografka
- Mapař/Mapařka
- Zdravotník/Zdravotnice
- Kronikář/Kronikářka
- Hospodář/Hospodářka

Co dopsali skauti a skautky?

- Módní návrhář/návrhářka
- Sportovec/Sportovkyně

Úkol: Přečtěte si, nebo dopište na papír k dané funkci to, co si pod ní představujete, nebo co daná funkce obnáší.

Následně dostal každý účastník papír a měl se zamyslet nad tím, na jakou funkci by se sám hodil s tím, že jich může napsat i více. Vše, co je napadlo, napsali na papír. Poté přišli s papírem za vedoucím, který jim nalepil tento papír na záda. Každý člen družiny musel napsat všem členům „své družiny“ (svého tee-pee), na jakou funkci by se hodil, a zároveň musel rozdat funkci rádce a podrádce. Výsledné výtvary jsme si nakonec vyfotili, abychom se k nim mohli vracet.

Diskuse nad volbou rádce a rádkyně

V tomto programu jsme už konečně odhalili družinám náš záměr vytvořit v oddíle družinový systém. Plánem bylo, aby vedoucí sdělili tuhle informaci a následně se měly družiny odebrat na tiché místo, kde si v klidu budou moci popovídat o tom, kdo by jejich družinu měl vést a jak by obsadili další funkce. K tomu jim měli pomoci papíry z předchozí aktivity.

Realita byla taková, že po odhalení našeho záměru se rozpoutala vášnivá debata o tom, že by měl být družinový systém v našem oddíle zaveden. Je dobré odpovídat na všechny otázky, které padnou a žádnou nenechat nezodpovězenou. U nás se objevilo:

- U kluků nastalo rozčarování z toho, že by se měli rozdělit. Věděli jsme, že bude pro ně tento krok náročný, ale neodhadli jsme, že to bude až tolik. Téma jsme dlouho diskutovali – výsledkem byl jakýsi kompromis, kdy bylo domluveno, že družina bude rozdělena na zkoušku na 2 měsíce. Po této době dojde k vyhodnocení.
- U kluků bylo zajímavé, že řešili jen to rozdělení, to že je už nepovedou jejich dosavadní rádcí jim vůbec nevadilo.
- Naproti tomu holky řešily právě to, že už je nepovedou jejich rádkyně (dospělé) – domluva, že se případně mohou střídat po 14 dnech.

Po této diskuzi jsme jim nechali dostatek času na rozpravu, při které se měli konkrétně domluvit, kdo bude v jejich družině rádce, podrádce a další funkce. Doporučujeme na tento program přímo vyhradit čas, protože nelze spoléhat na to, že si v táborovém dni sami najdou čas.

Když jsme věděli, že družina už má jasno, vzali jsme si každou družinu zvlášť a poslechlí jsme si, co vymysleli. U tohoto rozhovoru jsem byla přítomna já, vedoucí oddílu a původní (dospělí) rádcí jednotlivých družin. Cílem bylo zjistit, kdo bude rádce a podrádce a případně odpovědět na další otázky (které nenastaly). Další funkce se mohou ustálit časem.

Jmenování rádce a rádkyně

Probíhala formou večerního rituálu u ohně, u kterého bylo přítomno vedení a družiny, kterých se týkal družinový systém.

Prvně měl úvodní řeč vůdce, který krátce představil, proč jsme se tu sešli a proč jsme se k tomuto kroku rozhodli.

Jednotlivé družiny na popud vůdce následně řekli, koho si zvolili za svého rádce. Ten vždy přišel k vůdci oddílu, který mu předal nášivku.

Následně jsem promluvila já (v pozici „tahouna družinového systému“) a popřála družinám mnoho štěstí s tím, že víme, že to nebude jednoduché, a že jsme rádi, že se na tuhle cestu vydali. Věříme, že jim to dá mnohem více, než si teď myslí.

Družinové aktivity na táboře

- Služby – družiny pracovaly v družinách – v kuchyni, při zpracování dřeva, voda (doplňování barelů pitné vody), hlídka, řap řap (družina se samostatně vydala na kolech nakupovat do vesnice, případně vyzvednout dopisy)
- Puťáky – dvoudenní puťák, při kterém družina putovala a plnila zadané úkoly.
- Den pro družinu – každá družina si naplánovala družinový program dle jejich přání. Např. zahrát si oblíbenou hru, vydat se procházkou k rybníku a zpět, povídat si, vydat se na kole do obchodu.
- Družinové večerní chvilky – každý večer se družina sešla v tee-pee, kde společně zhodnotila celý uplynulý den. Následně jejich poznatky přinesl na večerní poradu vedení jejich rádce a podrádce – viz níže.

Na co je dobré myslet?

- Pozor, aby družiny nebyly odtrženy od zbytku tábora. My jsme si to pojistili tak, že už předem jsme si do cílů tábora dali – Alespoň jeden program denně musí být společný pro celý oddíl (nepočítají se společná jídla).
- Pokud na táboře vzniknou konflikty v družinách, je nutné je řešit hned a otevřeně si o nich popovídat.

Rádci, rádkyně a večerní porady vedení

Na večerní porady chodil jak rádce, rádkyně i podrádce, podrádkyně, aby se cítili komfortněji.

Prvně proběhlo zhodnocení dne, kdy po kolečku řekl zástupce z každé družiny, co se jim na dni líbilo/nelíbilo. Tuhle zpětnou vazbu přinášeli ze svých družin. Zhodnocení dne bylo povinné, což se nám velmi osvědčilo, protože se naučili mluvit před vedením a nebáli se říkat i to, co se jim na dni nelíbilo, nebo by změnili.

Po hodnocení dne šli rádci a podrádci spát, protože jsme jim nechtěli vyrazovat všechen program na další dny. Zároveň pokud jsme chtěli, aby se na něco na další den připravili, řekli jsme jim to právě na radě, aby to případně mohli předat svým družinám.

Možné vylepšení do budoucna:

- K aktivitě mluví jen ten, kdo k ní něco má, kdo se jí účastnil.
- Pozor, ať nezapomíná hodnotit i zbytek vedení. První dny to u nás sklouzávalo k tomu, že hodnotili jen rádci a podrádci.

Patroni

Na táboře bylo také rádcům a rádkyni sděleno, že na celou věc určitě nebudou sami. Budou jim pomáhat jejich patroni – patronem jednotlivých družin se stal jejich minulý rádce, v případě holek jejich minulá rádkyně.

PO TÁBOŘE

Před tím, než se rozjely družinovky, jsme udělali následující:

Výprava s rádci a rádkyněmi (do Prahy)

Celé vedení včetně rádců a podrádců si udělalo víkendovou výpravu v Praze. Cílem bylo nejen společné poznání, čehož jsme dosáhli pomocí společně stráveného času, povídání, vaření a mimo poradových věcí.

Důležitým aspektem bylo také to, že jsme uskutečnili pro rádce a rádkyně školení o bezpečnosti. Zde zaznělo především následující:

- Jaké mají pravomoci.
- Koho kontaktovat, když se něco stane.
- Pokud si nebudou něčím jistí, ať raději volají.

Také jsme se seznámili s tím, jak bude vlastně probíhat příprava družin a komunikace s patrony.

Porada s patronem

Probíhá každý týden, rádci a podrádci na ní představí patronovi program, který mají připravený (po domluvě s družinou) na další týden a zároveň zhodnotí, jak se povedl program z minulé družinovky. Patron jim má být oporou a zároveň je navést správným směrem.

- Zde se osvědčila upřímnost a otevřenost, kterou jsme nastavili už na táborových radách. Rádcové se nebáli nic říkat.
- S postupem času se tyto rady prodloužily na jednu za 14 dní.
- Je dobré sjednotit s ostatními patrony, co se má řešit.

Porada oddílová

Probíhá jednou za měsíc – my jsme stanovili každou první neděli v měsíci. Dopředu jsme si určili, kdo z vedení jakou poradu povede.

- Program
 - Každý z vedení řekne, jak se mu daří, jak se má.
 - Zhodnocení minulého měsíce – akcí, které proběhly, ale také, zda se podařilo naplnit jednotlivé cíle družin.
 - Plány na další měsíc jednotlivých družin – rádci si stanovili cíle, kterých chtěli v daném měsíci dosáhnout. Na další radě zhodnotili, jak se jim to povedlo a případně je redukovali.
 - Jaké plány si např. stanovili?
 - S družinou splníme 2 body ze skautské stezky.
 - Uspořádáme jednodenní výpravu.
 - Ušijeme si družinovou vlajku.
 - Úkoly jim také dávalo samotné užší vedení např.
 - V následujících 2 měsících uspořádejte družinovou výpravu, kterou budete konzultovat se svým patronem.
 - Přihlaste se do Hry Družin.
 - Pořídte si kroniku a začněte ji vést.
 - Následně se řeší případné problémy v jednotlivých družinách.
 - A oddílové akce.

Důležité je pravidlo, že se jedná o bezpečné prostředí, kde nejsou nápady odsuzovány, není nic vynášeno ven.

Informovanost rodičů

Před začátkem družinovek bylo nutné informovat rodiče o změně. Nabízelo se několik možností:

- Natočit video, kde bychom jim vše vysvětlili.
- Osobní schůzka.
- Mail.

Preferencí byla osobní schůzka, ale nakonec jsme z časových i epidemiologických důvodů zvolili formu mailu. Žádné protesty proti nové formě nebyly.

SCHŮZKA PO ČTVRT ROCE FUNGOVÁNÍ

I když původně bylo s kluky domluveno zkušební fungování na dva měsíce, v průběhu času jsme se domluvili, že to protáhneme na měsíce tři. Na společné oddílové výpravě proběhla hodnotící porada.

Na výpravě byla hodnocena dosavadní zkušenost s družinovým systémem. Byl na to vyhrazen jeden celý večer, kde družiny sdílely, co se jim za uplynulou dobu povedlo a co se nepovedlo. V čem bylo jejich očekávání naplněno a v čem nebylo, co je trápí, co by si přáli zlepšit. Důležité bylo, že nemluvili jenom rádci a podrádci, ale že dostali prostor všichni členové a členky. Závěr byl, že nikdo nechtěl vrátit předchozí stav vedení družin, nicméně některé družiny si stěžovaly na chybějící “drive”, který dřív měly, když je vedli starší vedoucí.

DALŠÍ POZNATKY

- Rádcové, rádkyně a podrádcové a podrádkyně jsou plně zapojeny v oddílové radě a jsou její pevnou součástí. Podílí se na přípravě tábora.
- Nezapomínat na výpravy, které budou pro celou skautskou družinu překvapení (oddílové výpravy, skautské výpravy), a kdy se organizace ujme starší vedení, které může samozřejmě delegovat různé programy.
- Výpravy si družiny chystají sami s podporou patrona. Vymýšlí si program sami, včetně jídelníčku. Už jsme zažili i „aha efekty“, kdy si nakoupili málo jídla a patron je v tom schválně nechal, aby si mohli zapamatovat, jak to udělat příště lépe.
- Na výpravách, které má družina na více dní, je vždy přítomen někdo 18 let. Na jednodenních výpravách nebo na družinovkách starší 18 let přítomen není, ale rádci a rádkyně ví, na koho se v případě problému obrátit.
- Po roce fungování je vidět, že družinový systém trochu upadá - klesá jak akceschopnost družin, tak i motivace rádců a rádkyň. Vnímáme, že by měla více fungovat funkce patrona, který by měl na družinu více dohlížet a motivovat ji.

Autorka: Ludmila Klíčová (Liduš)

Supervize textu: Pavla Sýkorová (Gymi)

Sazba: Anežka Bednářová

Děkujeme oddílu Corleonis z Lysic, že nás nechali nahlédnout do toho, jak zaváděli družinový systém. <https://corleonis-lysice.skauting.cz/>